МОН УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(ПОЛІСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ)

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Вченої ради університету

від 24.02.2026 протокол № 7
Голова Вченої ради
_____ Тетяна ЗІНЧУК

ПОЛОЖЕННЯ (ПРОЄКТ)

про забезпечення біобезпеки в освітній, науковій та лабораторно-виробничій діяльності факультету ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету

(назва положення / процесу)

П – 62/10
Редакція № 02

Введено в дію 25.02.2026
Наказом № 30/од-26 від 25.02.2026

☐ Контрольний примірник

☐ Врахований примірник № ___

Поточний статус документа:

Переглянуто				Актуалізовано			
Дата	*Відповідальний*	*ПІБ*	*Підпис*	*Дія*	*Дата виконання*	*Відповідальний, ПІБ*	*Підпис*

Житомир – 2026

Зміст

1.	Загальні поняття біобезпеки у ветеринарній медицині та тваринництві	3
1.1.	Основні поняття.	3
1.2.	Стандартні операційні процедури	5
1.3.	Термінологія	6
2	Відповідальність	8
2.1.	Декан факультету	8
2.2.	Завідувачі кафедр	8
2.3.	Співробітники, здобувачі вищої освіти факультету	8
3.	Заходи біобезпеки	9
3.1.	Використання захисного одягу, рукавичок та масок як засобів особистого захисту при роботі з потенційно біологічно небезпечним матеріалом	10
3.2.	Організація догляду за тваринами, що використовуються в начальному процесі	14
3.3.	Доступ до медикаментів та їх зберігання	17
3.4.	Забезпечення прання, очищення й утилізації біологічних речовин	19
3.5.	Утилізація відходів (від дрібних та великих тварин)	19
3.6.	Особливості біобезпеки та біозахисту на тваринницьких фермах	21
3.7.	Біобезпека в навчальних аудиторіях вивчення дисциплін з переробки тваринницької сировини Поліського національного університету	23
3.8.	Біобезпека та біотероризм при виробництві харчових продуктів	25
3.9.	Дезінфекція обладнання і робочих поверхонь лабораторій	27
3.10.	Заходи загального характеру, які попереджують передачу інфекційних біологічних агентів на основних місцях роботи.	36
3.11	Біобезпека клієнтів клініки факультету ветеринарної медицини та тваринництва	37
3.12.	Біобезпека дітей на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва	38
3.13.	Біобезпека домашніх тварини на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва	39
4	Дії у разі надзвичайних ситуацій	40
5.	Контроль і спостереження за біобезпекою на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва	40
6.	Взаємовідносини (зв'язки) між підрозділами щодо заходів біобезпеки на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва	42

1. Загальні поняття біобезпеки у ветеринарній медицині та тваринництва

Дане Положення визначає організаційні, профілактичні та контрольні заходи щодо забезпечення біологічної безпеки під час здійснення освітньої, наукової, лабораторної та навчально-виробничої діяльності факультету ветеринарної медицини і тваринництва Поліського національного університету, зокрема при роботі з тваринами, біологічними агентами, сировиною та продукцією тваринного походження.

Це Положення розроблено з урахуванням структурної реорганізації факультетів університету у 2025 році, відредаговано у 2026 році та поширюється на всі структурні підрозділи факультету незалежно від напряму підготовки.

Дія цього Положення поширюється на всі кафедри, навчальні лабораторії, клініку, навчально-дослідні господарства та інші структурні підрозділи факультету, діяльність яких пов’язана з потенційними біологічними ризиками.

1.1. Основні поняття

Міжнародне визначення біобезпеки в сфері здоров'я тварин є досить широким: “Біобезпека це здійснення заходів, які знижують ризик впровадження (біологічна заборона) і поширення хвороботворних агентів (біологічна контамінація); остання вимагає дотримання певних процедур і поведінки людей для зменшення ризику під час усіх заходів пов’язаних із роботою з домашніми, екзотичними, дикими тваринами й продуктами їхнього походження” (Всесвітня організація охорони здоров'я тварин, 2008).

Біобезпека – це захист людей, тварин і довкілля від загроз біологічного характеру, зокрема небезпечних інфекцій. Разом іншими протиепізоотичними профілактичними заходами заходи біобезпеки забезпечують епізоотичне

благополуччя та попередження економічних втрат в тваринницьких господарствах, підтримання соціального та економічного благополуччя.

Для кожного типу тваринницьких ферм є особливості у плануванні та провадженні заходів біобезпеки. Це система попередження масштабних збитків для живих систем, спрямована на збереження екологічної рівноваги та здоров'я людини. Завданнями біобезпеки є попередження індивідуального або масового інфікування людей, збереження здоров'я тварин та стабільного благополуччя екосистем запобігання конструюванню та застосуванню біологічної зброї.

Система НАССР (НАССР) – Науково обґрунтована система, яка ідентифікує, оцінює та контролює небезпечні чинники (фізичні, хімічні, біологічні) на всіх етапах виробництва. Вона є обов'язковою для всіх харчових підприємств.

Біозахист (biosecurity) – це система заходів, що застосовуються для зменшення ризиків, пов'язаних з навмисним виносом або викидом небезпечних біологічних матеріалів. На фермі увага до біозахисту є найважливішим заходом для зменшення та запобігання занесенню збудників інфекційних хвороб або шкідників, які впливають на продовольчу безпеку. Практика біозахисту також мінімізує розповсюдження хвороб або шкідників у фермерській системі. Багато аспектів біозахисту є виправданими, але якщо ці стратегії та практики не застосовуватимуться послідовно, існує більший ризик зараження хворобами тварин та викликом супутніх їм економічних витрат.

Філософія факультету ветеринарної медицини та тваринництва щодо інфекційних захворювань полягає в запобіганні й контролі: біобезпека, профілактика та контроль інфекцій - є необхідними щодо охорони здоров'я людей у науково-дослідних центрах, у тому числі клініках ветеринарної медицини. Задовільна профілактика та контроль практичної роботи не єдине чого потрібно дотримуватись в ветеринарному обслуговуванні. За інфекційно

хворими тваринами потрібний відповідний догляд і використання необхідних суворо визначених процедур. Процедури, які використовуються на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва покликані зменшити ризик всіх внутрішньо лікарняних та зоонозних хвороб. Біобезпека, профілактика інфекцій та контроль проведення відповідних процедур, що використовуються на факультеті спеціально створені для протистояння загрозам, щодо можливого виникнення інфекційних та контагіозних хвороб, які можуть виникати під час роботи з хворими тваринами.

1.2. Стандартні операційні процедури, надалі СОП, власне, цілі факультету ветеринарної медицини та тваринництва щодо програм біобезпеки:

– захист персоналу клініки, здобувачів вищої освіти і власників тварин (клієнтів) від впливу збудників зоонозних захворювань;

– створення оптимальних умов обслуговування пацієнтів з метою мінімалізації ризиків внутрішньо лікарняних інфекцій;

– захист здобувачів вищої освіти ти науково-педагогічниї працівників при проведенні занять з переробки тваринницької сировини на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва;

– оптимізувати освітні навички здобувачів вищої освіти відповідним досвідом щодо біобезпеки й контролю над інфекційними хворобами, демонструючи у клініці практичні заходи щодо профілактики, контролю й спостереженню за ними;

– забезпечити клієнтів та людей, що мають відношення до дрібних тварин інформацією щодо контролю й запобігання інфекційних і паразитарних захворювань тварин і людей;

– забезпечити безпечну роботу факультету ветеринарної медицини та тваринництва.

Принципи профілактики й контролю інфекційних захворювань:

обов’язкове дотримання усіх процедур зазначених у цьому СОП, перестороги щодо попередження передачі інфекції пацієнтам й обслуговуючому персоналу: від пацієнта до пацієнта, від пацієнта обслуговуючому персоналу, від обслуговуючого персоналу іншим працівникам клініки.

Оптимізація гігієни шляхом використання стандартних запобіжних заходів, у тому числі миття рук, правильне використання спецодягу, зведення до мінімуму непотрібних контактів із пацієнтами, належне знезаражування інфекційних матеріалів (очищення й дезінфекція).

Дотримання принципів санітарного розриву, ефективне використання гігієнічних протоколів, розуміння можливих шляхів передачі інфекції; створення перепон на шляху прямої й опосередкованої передачі інфекції пацієнтам із різним ступенем ризику передачі інфекції. Останнє включає в себе розгляд шляхів передачі й умови утримання пацієнтів, а також шляхів можливої передачі інфекції здобувачам вищої освіти, обслуговуючому персоналу, відвідувачам клініки.

Покращення процедур профілактики й контролю шляхом спостереження та інших необхідних процедур.

1.3. Термінологія

Антисептики – речовини хімічного походження, які можуть бути застосовані на епітеліальних поверхнях з метою знищення або пригнічення мікроорганізмів, попередження росту або розмноження, без завдавання будь-якої шкодитварині.

Засоби перестороги для персоналу: Матеріали і процедури, які використовуються як захисний бар’єр між пацієнтами та персоналом з метою запобігання перехресного забруднення організму, одягу та взуття, що у свою чергу зменшує ризики передачі внутрішньо лікарняних інфекцій для інших пацієнтів. Запобіжні заходи і бар’єри використовуються в усіх сферах ізоляції пацієнтів (клас 4), якщо є підозра на заразне захворювання; якщо вважають що

тварини можуть становити потенційний ризик у розповсюдженні інфекційних агентів (клас 3) для молодих тварин і тварин з імуносупресією.

Примітка. Одяг також є добрим бар'єром у запобіганні потрапляння збудників на матеріали й руки після контакту з контамінованими поверхнями.

Контагіозні хвороби: хвороби які передаються від одних тварин до інших.

Дезінфектанти: хімічні сполуки, які попереджають ріст мікроорганізмів на неживих об'єктах (хірургічному обладнанні, підлогах, столах, предметах, пацієнтах)

Дезінфекція: процес, що використовується для скорочення кількості мікроорганізмів до рівнів, коли вони вже не можуть зашкодити людям і тваринам.

Спецодяг персоналу в клініці: одяг, взуття, зовнішній одяг, який носять працівники ФВМ та тваринництва під час виконання своїх обов'язків.

Засоби особистого захисту: бар'єри, які людина може поставити на шляху мікроорганізмів, щоб захистити себе від впливу збудників заразних захворювань і шкідливих хімічних речовин (дезінфектанти). Приклади: рукавички, халати, сукні, маски, захисні окуляри, пінетки, шапочки тощо.

Дезінфікуючий засіб для рук: хімічна речовина, яка зменшує кількість мікроорганізмів до "безпечних" рівнів, без повної ліквідації всіх мікроорганізмів.

Стерилізація: ліквідація всіх мікроорганізмів (включно із спорами бактеріальних і грибкових форм) на неживих об'єктах.

Субклінічна інфекція: хвороба, спричинена в організмі збудником, проте не супроводжується комплексом характерних клінічних ознак і симптомів. Часто субклінічна інфекція може бути ранньою стадією прояву хвороби або характеризує легкість перебігу, за яких клінічні ознаки і симптоми не є очевидними й виявити такі прояви можна лише за детального

клінічного обстеження або лабораторних методів дослідження.

Персонал: належать всі люди, які працюють на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва, незалежно від того чи вони є викладачами, здобувачами вищої освіти, практикуючими ветеринарами, лаборантами, дослідниками, волонтерами.

2. Відповідальність

2.1. **Декан факультету** несе загальну відповідальність за організацію та координацію заходів біобезпеки на факультеті, забезпечує належні умови для їх виконання та контролює дотримання встановлених правил. Декан зобов'язаний розробляти стратегії, що відповідають державним та міжнародним нормам у сфері біобезпеки, забезпечуючи їх імплементацію на факультеті.

2.2. **Завідувачі кафедр** відповідають за впровадження та дотримання заходів біобезпеки в межах своїх підрозділів. Вони мають контролювати виконання вимог біобезпеки всіма співробітниками та здобувачами вищої освіти кафедри, організовувати навчання та інструктажі щодо актуальних вимог, а також регулярно проводити внутрішні перевірки стану дотримання правил біобезпеки.

2.3. **Співробітники, здобувачів вищої освіти факультету** зобов'язані неухильно дотримуватись встановлених правил біобезпеки під час виконання навчальних, науково-дослідних та виробничих завдань. Вони повинні проходити відповідні навчання з питань біобезпеки, повідомляти про будь-які порушення або потенційні загрози біобезпеці керівництву факультету або кафедри, а також оперативно реагувати на вказівки щодо усунення недоліків у цій сфері. Недотримання вимог біобезпеки може призвести до дисциплінарної відповідальності згідно з чинним законодавством.

3. Заходи біобезпеки

Стандартні запобіжні заходи під час роботи з кров'ю та іншими рідинами організму тварин, тканинами й екскрементами.

Стандартні запобіжні заходи під час роботи з кров'ю та іншими рідинами організму призначені для зменшення ризику передачі мікроорганізмів як від відомих, так і від невідомих джерел інфекції.

Забір, маркування та транспортування зразків:

Завжди для виконання всіх процедур, які проводяться із матеріалом, одержаним від хворого, необхідно одягати рукавички.

Пробірки необхідно поміщати у спеціальні контейнери для транспортування в лабораторію і під час переміщення їх всередині лабораторії. Бланки заявок повинні поміщатися в окремі непромокальні пакети або конверти.

Персонал, який приймає зразки, не повинен відкривати ці пакети.

Відкриття пробірок зі зразками та перевірка вмісту:

Потрібно надягати рукавички. Рекомендується також використовувати засоби захисту очей та слизових оболонок (окуляри або щитки для обличчя).

Пробку потрібно захоплювати через аркуш паперу або марлю, щоб запобігти розбризкуванню.

Скло та «гострі предмети»:

По можливості скляні предмети необхідно замінювати на пластмасові. Допускається використання лише товстого й міцного лабораторного (боросилікатного) скла; будь-який щербатий предмет або предмет із тріщинами необхідно викинути.

Не допускається використання шприців для підшкірних ін'єкцій як піпеток.

Плівки і мазки для мікроскопії:

Фіксація і фарбування зразків крові, харкотиння й фекалій для мікроскопії не обов'язково вбиває всі мікроорганізми або віруси в мазку.

Всі предмети потрібно брати пінцетом, який повинен зберігатися окремо і деконтамінуватися і/або оброблятися в автоклаві до його видалення.

Робота із дезінфікуючими речовинами

Рідкі леткі хімічні реактиви (етанол, хлороформ) зберігають згідно вимог (посуд герметично закритий, окреме приміщення з витяжкою).

Роботу з агресивними, їдкими, різко пахучими речовинами (приготування відповідних розчинів, нагрівання суміші при ізоляції речовин) проводять виключно у вентиляційній шафі.

При приготуванні робочих розчинів використовують індивідуальні засоби захисту (халат, шапочка, рукавички, медична маска), не нахиляються над посудом з реактивами (отвори колб, пробірок повинні бути спрямованими в інший бік від обличчя).

Концентровані кислоти при розбавленні вливають у воду, а не навпаки.

Використанні кислоти та луги нейтралізують: кислоти – 10% розчином гідрокарбонату натрію; луги – 5-10% розчином лимонної кислоти. Після 12-годинного витримування, за допомогою універсального паперового індикатора, перевірити pH. При встановлені кислотності на рівні 5-6 (нейтралізовані кислоти) або 7-8 (нейтралізовані луги) рідини зливають в каналізаційну систему.

3.1. Використання захисного одягу, рукавичок та масок як засобів особистого захисту при роботі з потенційно біологічно небезпечним матеріалом

Загальні правила миття рук

Миття рук є найбільш важливим заходом для зниження ризиків передачі мікроорганізмів.

Руки мають бути вимиті:

- до і після обслуговування кожного пацієнта;
- після маніпуляцій з кров'ю тварин, рідинами організму, секретами, екскретами і контамінованими предметами, незалежно від того були ви в рукавичках чи без них;
- після проведених маніпуляцій рукавички негайно знімають;
- під час проведення різних маніпуляцій на одній тварині, з метою запобігання крос-контамінації інших ділянок тіла;
- після відбирання зразків матеріалу від тварини для лабораторних досліджень;
- після очищення кліток або стійл для тварин;
- перед прийманням їжі, перерв, куріння або покидання приміщення протягом робочого дня;
- до і після відвідування кімнати відпочинку.

Рекомендована техніка миття рук:

- руки і передпліччя миють теплою водою;
- додаємо не менше 3–5 мл (1–2 повних натискань дозатора) рідкого мила на долоні й руки;
- намилювати і енергійно скребти кожен бік рук на межі зап'ястя протягом 10–30 секунд, вимивати між пальцями, під обручками та каблучками, вимивати під нігтями.;
- прополіскувати теплою водою руки до тих пір, поки не змиємо все мило;
- висушуємо руки паперовим рушником або теплим повітрям сушарки;
- якщо неможливо вимити руки відразу після маніпуляцій, їх протирають вологими серветками зі спиртом, або дезінфікують руки, поки не з'явиться доступ до теплої води і мила.

Рекомендовані методи використання дезінфектантів для рук:

- застосовувати кількість дезінфектанта, який уміщується на долоні;

– дезінфікуючиий засіб наносимо пальцями одної руки на іншу руку, потім на інші сторони;

– повторюємо те саме з іншою рукою;

– ретельно витираємо руки насухо без ополіскування.;

– обслуговуючий персонал та здобувачі вищої освіти, руки яких контактують із тваринами й біологічними зразками заохочуються підтримувати на руках короткі нігті й носити мінімальну кількість прикрас на руках з метою зменшення забруднення й підвищення чистоти рук.

Стандартний одяг

Факультет ветеринарної медицини та тваринництва підтримує “дрес-код” для сприяння професіоналізму, надання допомоги, заходів біобезпеки (деталі і відмінності можуть стосуватись різних відділень клініки). Цей СОП із біобезпеки передбачає її контроль та профілактику інфекційних захворювань. Правила стосуються базового одягу, засоби індивідуального захисту можуть додаватися за потреби.

Ветеринарні працівники й технічний персонал хірургічного відділення: лікарський костюм та/або білий лабораторний халат.

Ветеринарні працівники й технічний персонал консультаційного кабінету й шпиталю: лікарський костюм та/або білий лабораторний халат.

Здобувачі вищої освіти: лікарський костюм (блуза і штани) або білий лабораторний халат у відповідності до завдання навчання для клініки дрібних тварин, комбінезон під час роботи в клініці великих тварин.

Здобувачі вищої освіти: білий лабораторний халат в патологічному й анатомічному відділеннях.

Ізолятори (ізольовані бокси): лікарський костюм та обов’язково засоби індивідуального захисту.

Навчальні та дослідницькі лабораторії, здобувачі вищої освіти, викладачі та персонал: білий лабораторний халат та засоби захисту за ситуації.

Кабінет викладача, навчальні аудиторії, викладачі і здобувачі вищої освіти: офісний (статусний) халат, який має очевидно і однозначно відрізнятися від білого лабораторного халата кольоровими вставками на манжетах, комірці, фасоном, декоративними елементами.

Спеціальний одяг і дрес-код на факультету ветеринарної медицини та тваринництва є першою лінією захисту людей від тваринних і людських патогенів в домашніх умовах і в умовах клініки.

Увесь персонал і здобувачі вищої освіти, які працюють із пацієнтами та їх режим роботи передбачає носіння спеціального спецодягу (одягу, взуття, зовнішнього одягу, який вони носять лише перебуваючи на факультету ветеринарної медицини та тваринництва і під час роботи у клініці). Носіння цього одягу в інших місцях заборонено.

Увесь персонал і здобувачі вищої освіти зобов'язані носити взуття і зовнішній захисний одяг, під час роботи з пацієнтами або під час перебування в їхньому середовищі. Наприклад комбінезон і тяжкі черевики або туфлі є найбільш відповідним взуттям, так само спеціалісти носять спецодяг із грубої тканини під час роботи із великими тваринами-пацієнтами.

Увесь персонал і здобувачі вищої освіти, які працюють з пацієнтами або їхньому середовищі носять закрите взуття, яке є безпечним, захисним, чистим. Взуття, яке забруднюється або контамінується повинне бути очищене і продезінфіковане (так само воно не має бути виготовлене із пористого або адсорбівного матеріалу). З точки зору безпеки взуття, те що підходить для використання в клініці дрібних тварин, може зовсім не підходити для використання у клініках великих тварин. Співробітники й здобувачі вищої освіти, які працюють з дрібними тваринами в стаціонарі мають носити закрите взуття.

Увесь персонал і здобувачі вищої освіти, які працюють з пацієнтами або їхньому середовищі й мають довге волосся обов'язково зв'язують його й

упорядковують.

Принаймні один додатковий набір чистого зовнішнього спецодягу в розрахунку на декількох чоловік повинен бути доступним у будь-який час.

Здобувачі вищої освіти повинні завжди носити чистий і свіжовипраний верхній одяг під час кожної зміни (ротації).

Персонал і здобувачі вищої освіти, які працюють як в клініках дрібних, так і великих тварин, в стаціонарі чи ізоляторі повинні мати доступ до одягу, що підходить до різних структурних підрозділів клінік.

Конкретні вимоги щодо одягу у різних підрозділах клінік є у попередніх розділах цього СОПа.

3.2. Організація догляду за тваринами, що використовуються в начальному процесі

Вкрай важливими є основні гігієнічні вимоги щодо зниження тиску інфекції на пацієнтів які знаходяться на факультету ветеринарної медицини та тваринництва, адже стійла і клітки в яких утримуються тварини мають бути завжди чистими.

Напування й годівля має проводитись із чистого посуду (відра, миски) й регулярно замінюватись.

Якщо пацієнти випорожнились за межами стійла або клітки, (будь то всередині або за межами будівлі), їх фекалії потрібно негайно видалити, підлоги ретельно очистити (для дрібних тварин, добре просушені), відразу ж після дефекації. Якщо пацієнти помочилися всередині (але не за межами будівлі), сеча, повинна бути вилучена та підлога очищена і висушена.

Також потрібно слідкувати за тим, щоб навколо клітки або стійла підлоги й стіни були чистими й прибраними. Це означає, що навколо них не має бути медикаментів, які тут лежать, підстилка не може бути за межами стійла або клітки, не має бути одягу, взуття, речей здобувачів вищої освіти. Увесь персонал та здобувачі вищої освіти прибирають усі матеріали після

використання й прибирають ці місця до попереднього стану.

Спеціальні вимоги щодо гігієни пацієнтів у різних підрозділах лікарні буде перелічено в характеристиці цих підрозділів.

Мінімізація непотрібних контактів із пацієнтами:

Під час огляду тварин на факультету ветеринарної медицини та тваринництва, так чи інакше, значна частина пацієнтів контактують між собою. Однак важливо пам'ятати, що контакти супроводжуються передачею збудників заразних захворювань (інфекційних, інвазійних, у т.ч. зоонозів) від тварини до тварини.

Увесь персонал і здобувачі вищої освіти мають мінімізувати контакти з тваринами для зведення до мінімуму ризиків зараження внутрішньо лікарняними інфекціями нових пацієнтів, особливо тих, яких не піддають лікуванню.

Потрібно заохочувати здобувачів вищої освіти проводити первинні огляди тварин із навчальними цілями. Якщо проводиться по кілька обстежень (декількох тварин), руки мають бути вимиті після контакту з кожним пацієнтом (можуть бути оброблені дезінфектантом). Стетоскопи та інше обладнання після контакту з шкірою тварини, протираються спиртом або дезінфікуючою рідиною

Персоналу і здобувачам вищої освіти, які контактують із пацієнтами потрібно знати прояви найбільш небезпечних зоонозів, а тому якщо є підозра на прояв таких зоонозів, то дії у цьому разі обмежуються, приймаються компетентні рішення щодо таких тварин.

Коли це доцільно, пацієнти можуть бути обстежені лише шляхом спостереження без фізичного контакту, якщо це можливо із використанням камер.

З метою зменшення потенціалу ненавмисної передачі збудників інфекції, персонал і здобувачі вищої освіти мають також мінімізувати, за можливістю

рух через різні сервіси клінік. Наприклад, персонал і здобувачі вищої освіти мають мінімізувати візити до хірургічного відділення, не закріплювати й не призначати одних і тих же здобувачів вищої освітид ля роботи з великими й дрібними тваринами (різні відділення клініки) тощо.

Персонал і здобувачі вищої освіти повинні уникати входу до кліток, і робити це лише в разі необхідності, мають уникати торкання або погладжування тварин під час їхнього проходження, якщо немає потреби не окликати їх.

Коли це можливо, персонал і здобувачі вищої освіти, працюють в середовищі з високою ймовірністю контамінації (але після роботи в відділеннях із значно меншою забрудненістю).

Продукти харчування та напої

Продукти споживання й напої не можуть споживатись або зберігатись там де проводиться прийом тварин, їх лікування, а також на території стаціонару.

Персоналу і здобувачам вищої освіти також заборонено їсти, пити або зберігати їжу в місцях де проводиться відбір біологічних зразків або інші маніпуляції. Останнє також стосується кімнат реєстрації, холів і проходів, хірургічних лабораторій, навчальних класів клінік, зони приймання тварин.

Споживати їжу і напої дозволяється в:

Кафетерії факультету ветеринарної медицини (їдальня)

В кабінетах техніків та лікарів

За межами кафедр клініки

Крім того, вживання їжі і напоїв дозволяється на території, де відсутні тварини, біологічні зразки, ліки.

Тримати їжу і напої не дозволяється в холодильниках, що призначені для зберігання медикаментів або біологічних зразків.

Мікрохвильові печі, які використовуються в зонах догляду за тваринами (наприклад, кухні стаціонару клініки дрібних тварин) не повинні

використовуватись для нагрівання харчових продуктів призначених для людей.

Персоналу факультету і здобувачам вищої освіти забороняється заходити в професійному одязі (робочий одяг клінік, лабораторні халати, взуття, тощо) на територію факультетської їдальні.

Тваринам-компаньйонам не дозволяється заходити на територію кафетерію.

Персонал кафетерію має слідкувати за виконанням цих правил персоналом клініки й здобувачам вищої освіти.

3.3. Доступ до медикаментів та їх зберігання

Медикаменти мають зберігатись в чистих приміщеннях і у відповідних умовах (бути позначені (етикетки), перебувати в темряві і за відповідної температури), не має бути перепадів температури і вологості.

Медикаменти повинні бути розставлені у відповідному порядку (наприклад, алфавітному/за класами).

Відкриті препарати мають зберігатись в окремих кімнатах або місцях спеціально для цього призначених.

В кімнату для зберігання медикаментів не мають вільного доступу люди не афільовані з цією кафедрою або клінікою, те саме стосується дітей і тварин (тварини стаціонару або інші тварини, включно із шкідниками).

Опіоїдні наркотичні речовини, прекурсори, кетамін і ефанасат слід зберігати у захищеній, безпечній кімнаті та лише уповноважені лікарі можуть мати сюди доступ із застосуванням коду або ключа.

Термін придатності:

Медикаменти, включно з рідинами, мають бути чітко помічені (підписані) з використанням водорезистентного маркеру з датою відкорковування, порушення цілісності, стерильності, печатки.

Якщо пройшло більше 24 годин (або з часу використання зазначеного на етикетці), або закінчився термін придатності, препарат вибраковують та утилізують.

Підготовка ліків

Підготовка ліків (медикаментів) має проводитись під контролем відповідальних техніків або клініцистів. В процесі приготування, мають бути виключені можливості змішування з іншими медикаментами або його забруднення. Гумові корки на пляшках з медикаментами мають протиратись спиртом після кожного проколювання голкою. Для кожного препарату (іншої ін'єкції) має використовуватись стерильний шприц і голка. Забороняється використання одних і тих шприців і голок для інших пацієнтів, і навіть для того самого пацієнта у разі введення іншого препарату (після одноразового введення скляні шприци стерилізуються, пластикові одноразові більше ніж на одну ін'єкцію не використовуються). Виняток можуть становити лише шприци для перорального введення препаратів одній тварині, за умови ретельного їхнього промивання й очищення.

Для кожної ін'єкції мають використовуватись нові або стерильні голки.

Приготування токсичних або небезпечних наркотичних розчинів має відбуватись за відповідних умов за відсутності сторонніх осіб. Залежно від препарату та його характеристик, працівник має користуватись захисними рукавичками, окулярами, масками, вентиляцією, або робити це в умовах вакууму тощо.

Відразу після підготовки і використання препарат має бути закодований в системі SAP на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва.

Деякі препарати (наприклад солі пеніциліну, ампіцилін) не можуть бути розчинені розчинниками, адже вони залишаються стабільними після розведення нетривалий час.

Назва препарату має бути чіткою, написана водорезистентним

маркером, на кожному шприці, який не використаний одразу після приготування.

Утилізація медикаментів.

Препарати в яких вийшов термін придатності або непотрібні ліки, які не можна повертати в аптеку повинні бути утилізовані й після цього поміщені в жовті контейнери для сміття.

3.4. Забезпечення прання, очищення й утилізації біологічних речовин

Централізоване постачання й прибирання контейнерів (брудного одягу для прання, матеріалів і інструментів) забезпечує централізовано відповідна служба.

Не можна поміщати вішалки для одягу, сміття, сіно або постільні предмети, ріжучі інструменти, або частини тіла тварин в мішки з брудним одягом.

Прибирають усі зразки тваринних тканин або частин тіла, хірургічних інструментів та обладнання для знезараження централізованим шляхом.

Відра, помпи, трубки повинні бути вимиті. Будь-які рештки олій повинні видалятись перед відправкою для знезараження централізованим шляхом.

Пральня не пере особисті речі. Останні включають в себе ковдри, щітки для одягу, халати.

3.5. Утилізація відходів (від дрібних та великих тварин)

Журнали щодо руху відходів ведуться у клініці.

Запобіжні заходи мають застосовуватись для запобігання травм, яких можна завдавати собі голками, скальпелями та іншими гострими предметами. Для запобігання поранення голками, повинні уникати знімання ковпачків із голок, їх згинання, знімання ковпачків із одноразових шприців. Ріжучі інструменти мають бути поміщені в герметичний контейнер для подальшого

знезаражування.

Відходи повинні знезаражуватись там, де вони були згенеровані, відповідно до положення викладеного в цьому розділі. Щодо специфічних відходів кожен підрозділ клініки має забезпечувати таку роботу враховуючи їхні особливості.

Звичайне сміття з клінік, без підозри у контамінації збудниками інфекційних агентів або зоонозів поміщається в спеціальні мішки для відходів.

Сміття з ізолятора та зі стаціонарного відділення з підозрою контамінації збудниками інфекційних захворювань або зоонозів поміщається у жовті контейнери для відходів з подальшою утилізацією в умовах утильзаводу.

Біологічні зразки зібрані від пацієнтів із підозрою е захворюванні на інфекційні хвороби (з діагностичною метою), і які становлять певний ризик, мають бути поміщені в герметичні пластикові мішки або контейнери (які опечатують), відповідним чином позначені (марковані). Слід проявляти обережність із цими контейнерами (мішками) щоб не було витоку таких контамінантів.

Пов'язки, бинти тощо, які використовувались під час лікування інфекційних захворювань (наприклад, антибіотикорезистентних збудників) мають бути знезаражені швидко і мінімальним застосуванням трафіка (тобто, транспортування)

Захисні бар'єри мають легко чиститись і піддаватись дезінфекції. Бар'єрами захисту від контамінації рук і тіла є рукавички й одяг; часто контаміновані збудником дренажі, невикористані розчини, бинти, бандажі тощо. Тому слід чітко дотримуватись правил дезінфекції й утилізації цих складових з метою захисту навколишнього середовища.

Біологічні зразки або частини тіла загиблих тварин (пір'я, ноги, скелети тощо) не дозволяється виносити з території клініки вони підлягають утилізації або знищенню.

3.6. Особливості біобезпеки та біозахисту на тваринницьких фермах.

В умовах світової торгівлі виробники тваринницької продукції відіграють ключову роль у захисті тваринництва від інфекційних хвороб, застосовуючи обгрунтовані заходи біобезпеки та біозахисту на фермі. Впровадження біозахисту на тваринницьких фермах лежить в основі національного біозахисту, що дозволяє нам зберегти існуючі торгові можливості та надає докази епізоотичного благополуччя України щодо багатьох інфекційних хвороб тварин для доступу на міжнародні ринки.

Впровадження біозахисту на тваринницьких фермах включає санітарію, управління тваринами, управління кормами, утримання приміщень, обробку гною та утилізацію мертвих тварин.

Санітарія охоплює три основних аспекта – санітарію працівника, санітарію обладнання та санітарію транспортних засобів. Першочергово важлива санітарія працівника, яка полягає в митті рук та одягу до і після 60 доїння тварин, роботи з хворими тваринами та роботи з молодими тваринами. Крім цього, працівники повинні бути забезпечені захисними рукавиця під час прибирання, а також надання допомоги під час отелу. Враховуючи, що молодняк більш сприйнятливий до хвороб, які переносять старші тварини, співробітники повинні спочатку працювати з молодшими тваринами, а потім зі старшими тваринами. Санітарія обладнання полягає в очищенні і дезінфекції обладнання, яке застосовували для хворих тварин перед використанням для здорових тваринам. Аналогічній обробці повинні піддаватись всі інструменти для розчистки копит, машинку для стрижки шерсті і т.д. Дезінфекції повинні піддаватись пляшки та відра перед кожним годуванням (випоюванням). Заборонено використовувати обладнання, яким вивозили гній для транспортування або доставки корму. Санітарія транспортних засобів та транспорту ґрунтується на забезпеченні окремих

засобів для доставки корму і окремих для вивезення гною та забезпеченні різних маршрутів для даних потреб. У випадку перевезення худоби до інших ферм, митті та дезінфекції транспортних засобів ззовні, всередині та, особливо ретельно, шини.

Управління тваринами полягає в карантинуванні нових тварин в окремій зоні. З цією метою слід встановити карантинний період для полегшення моніторингу та тестування стану здоров'я нових тварин. Це також допоможе запобігти поширенню хвороб на існуюче стадо від тварин, які можуть мати латентний перебіг хвороби, не проявляючи жодних клінічних ознак. Молодняк слід утримувати в окремій зоні від старших тварин, щоб мінімізувати вплив більш сприйнятливих тварин. Необхідно мати ізоляційну зону, призначену лише для хворих тварин.

Доцільним є дотримання стандартів для загону, стійла чи спального місця на одну тварину, яка доглядається. Хворих тварин завжди потрібно обробляти в останню чергу. Важливим є проведення вакцинації собак та котів від сказу для захисту людей та сільськогосподарських тварин. За необхідності антирабічні щеплення також варто робити худобі перед вигоном на пасовища. Загони між тваринами, особливо вагітними в обов'язковому порядку мають вчасно очищувати від гною, брудної підстилки та дезінфікувати.

Управління кормами полягає в забезпеченні місця для зберігання кормових запасів недоступними для гризунів, птахів, собак, котів та будь-яких диких тварин. Корми потрібно піддавати постійній перевірці і в разі виявлення запліснявілого або зіпсованого корму – утилізувати. Місця зберігання кормів повинні часто прибиратись, а контейнери бути захищеними від шкідників та 61 вологи. Обов'язково необхідно мінімізувати присутність шкідливих організмів або токсинів у кормах, що зберігаються.

Утримання приміщень. В даному ракурсі акцент зміщується на дезінфекцію та дезінсекцію. Сюди ж відносять ремонт загонів, ремонт

будівель (підлоги, стелі, стіни) та ремонт огорожі. Обробка гною вимагає контролю за тим, щоб система прибирання гною запобігала забрудненню навколишнього середовища та відповідала прийнятим у нашій державі сільськогосподарським практикам. Необхідно зберігати гній в умовах, що знищують хвороботворні бактерії, часто видаляти гній, щоб запобігти завершенню життєвого циклу мух та кишкових паразитів. Зберігати гній так, щоб він був недоступний для худоби, особливо молодих тварин. Не допускати стікання або перенесення гною від старших до молодших груп тварин. Уникати проходження гною через корми.

Утилізація мертвих тварин повинна відбуватись негайно. Варіанти утилізації включають спалювання, поховання у біотермічній ямі або худобомогильниках. Якщо тварина виявляла неврологічні ознаки необхідно повідомити ветеринарному лікарю перед утилізацією.

3.7. Біобезпека в навчальних аудиторіях вивчення дисциплін з переробки тваринницької сировини Поліського національного університету

Загальний контроль за організацією системи біобезпеки в навчальних аудиторіях вивчення дисциплін з переробки тваринницької сировини несе декан факультету та тваринництва. Безпосередню відповідальність за дотримання вимог цього Положення несе завідувач кафедри біоресурсів, тваринництва та аквакультури.

Наказом ректора призначається відповідальна особа за біобезпеку. До роботи допускаються особи, які пройшли попередній та періодичний медичний огляд, пройшли інструктаж, начання та перевірку знань з питань охорони праці, пожежної безпеки та біобезпеки, ознайомлені з правилами поводження з біологічними матеріалами під підпис у відповідному журналі.

Приміщення аудиторії повинні відповідати чинним санітарним нормам та мати функціональне зонування: зона приймання сировини, зона дослідження/переробки, допоміжна (чиста) зона.

Поверхні підлоги, стін, стель і робочих столів повинні бути водостійкими та придатними до регулярної дезінфекції.

Аудиторія повинна бути оснащена системою вентиляції, водопостачанням та водовідведенням, холодильним обладнанням для зберігання зразків, автоклавом або іншим стерилізаційним обладнанням, контейнерами для збору біологічних відходів. Обладнання проходить регулярне технічне обслуговування, перевірку та калібрування.

Приймання сировини здійснюється за наявності ветеринарних супровідних документів. Усі зразки підлягають маркуванню та реєстрації. Забороняється прийом їжі та напоїв у виробничих приміщеннях, зберігання особистих речей у робочих зонах, робота без засобів індивідуального захисту.

Після завершення роботи проводиться дезінфекція робочих поверхонь, інструментів та обладнання.

Працівники та здобувачі освіти забезпечуються халатами або захисними костюмами, одноразовими або багаторазовими рукавичками, захисними окулярами/щитками, масками або респіраторами (за потреби), спеціальним взуттям. Використані одноразові засоби індивідуального захисту підлягають утилізації як біологічні відходи.

Дезінфекційні заходи здійснюються відповідно до затвердженого графіка.

Біологічні відходи збираються у спеціальні промарковані контейнери та передаються для утилізації відповідно до чинного законодавства. Забороняється викидати біологічні відходи до загальної системи побутових відходів без попереднього знезараження. У разі розливу або розсипання біологічного матеріалу необхідно обмежити доступ до зони, застосувати

дозволений дезінфекційний засіб, повідомити відповідальну особу. У разі травмування або контакту з біоматеріалом працівник зобов'язаний негайно повідомити керівника та звернутися до медичного закладу.

3.8. Біобезпека та біотероризм при виробництві харчових продуктів

Біобезпека на харчових виробництвах — це комплекс заходів, спрямованих на захист продукції від біологічних загроз (патогенів, вірусів, плісняви) вздовж усього ланцюга «від лану до столу». Вона гарантує якість та безпечність продуктів шляхом впровадження системи НАССР, суворої гігієни персоналу, дезінфекції та контролю критичних точок, таких як термічна обробка та умови зберігання.

Основні складові біобезпеки:

Гігієна персоналу: Суворе дотримання правил особистої гігієни, використання спецодягу, регулярні медичні огляди.

Дезінфекція та санітарія: Регулярна дезінфекція обладнання, приміщень та транспортних засобів для знищення патогенної мікрофлори.

Критичні контрольні точки (ККТ): Етапи виробництва (термічна обробка, заморожування, контроль pH), де контроль є критичним для запобігання біологічним ризикам.

Контроль сировини: Перевірка якості сировини на відповідність стандартам безпеки.

Дотримання температурних режимів: Підтримання необхідних температур при зберіганні та транспортуванні для запобігання розмноженню мікроорганізмів.

Харчовий тероризм має наступне значення: питання пов'язані насамперед із захистом продуктів харчування у процесі виробництва, транспортування, зберігання. Харчовий тероризм розглядається в контексті захисту продуктів харчування, біопильності та протидії цьому явищу. Факторами або агентами руйнування є мікроорганізми, віруси, бактерії

(патогенні), гриби, токсини, що виробляються деякими мікроорганізмами, а також рослинні отрути, та на додаток при харчовому тероризмі ще хімічні речовини, радіоактивні агенти, фізичні агенти.

У харчовому ж тероризмі питання пов'язані насамперед із захистом продуктів харчування у процесі виробництва, транспортування, зберігання. Біологічний тероризм є тиха, невидима, смертельна зброя.

Загальну відповідальність за забезпечення біобезпеки та протидію біотероризму несе керівник. На факультеті призначається відповідальна особа, яка координує заходи з управління біологічними ризиками, контролює виконання санітарних вимог, організовує внутрішні аудити та перевірки. Розробляється план реагування на біологічні інциденти.

Плануються заходи із забезпечення біобезпеки, зокрема санітарні заходи: регулярна дезінфекція приміщень, мікробіологічний контроль сировини, води, повітря та готової продукції, контроль температурних режимів зберігання.

Заходи контролю персоналу: обов'язкові медичні огляди, отримання правил особистої гігієни, використання спеціального одягу, обмеження доступу сторонніх осіб до виробничих зон.

Заходи контролю постачання: перевірка та підтвердження безпечності сировини, простежуваність продукції.

Заходи щодо запобігання біотероризму, фізична безпека: контроль доступу до лабораторій, відеоспостереження, обмеження доступу до критичних зон (лабораторії). Інформаційна безпека: обмеження доступу до технологічної документації, контроль електронних систем управління виробництвом.

Здіснюється постійна оцінка вразливостей: проведення періодичних аудитів, ідентифікація критичних точок можливого навмисного втручання.

Навчання персоналу: ознаки можливого навмисного зараження, порядок дій у разі підозри на біологічну загрозу, обов'язок негайного інформування керівництва.

Порядок дій у разі біологічного інциденту

- Негайне припинення виробничого процесу в ураженій зоні.
- Ізоляція підозрілої продукції.
- Повідомлення керівництва та компетентних органів.
- Проведення лабораторних досліджень.
- За потреби – відкликання продукції з ринку.
- Проведення службового розслідування.

Контроль за виконанням цього Положення здійснюється керівництвом (деканом факультету) та відповідальними особами (гарантами НПП та ОНП «Ветеринарна медицина» та інженером з охорони праці університету). Особи, які порушили вимоги біобезпеки, несуть дисциплінарну або адміністративну відповідальність.

3.9. Дезінфекція обладнання і робочих поверхонь лабораторій

Персонал і здобувачі вищої освіти використовують дезінфікуючі розчини на факультету ветеринарної медицини та тваринництва, які є добре відомими, застосовуються вони завжди після процедури очищення. Крім того, під час застосування різних препаратів враховують їх потенційну взаємодію одне з одним.

Органічні матеріали швидко деактивують більшість відомих дезінфектантів. Слід завжди враховувати під час вибору дезінфектанту ймовірність того, що органічні матеріали будуть присутніми на поверхнях.

Дезінфектанти мають бути широкого спектру дії. Адже, найпростіші (Cryptosporidium), спори бактерій, мікобактерії, і віріони (оболонкові віруси)

можуть бути доволі стійкі до дезінфектантів.

Знезараження є задовільними якщо робочий розчин дезінфектанта проявляє свою максимальну дію протягом 10–15 хвилин.

Хоча більшість дезінфектантів проявляють свою дію протягом короткого часу, деякі мають пролонговану дію й зберігаються на оброблених поверхнях протягом тривалого часу.

Після дезінфекції дуже важливим заходом є промивання й видалення всіх залишків дезінфектанта на оброблених поверхнях.

Належне очищення, порядок проведення та загальний протокол очищення й дезінфекції.

Під час проведення дезінфекції оператори мають одягати спеціальний одяг. Додатковий особистий захист (маска, пластикові прозорі щитки на обличчя, окуляри, непроникний одяг і черевики) повинні одягати тільки тоді, коли існує імовірність контакту з дезінфектантом, більша, ніж просто випадковий контакт.

Все видиме сміття видаляється до проведення дезінфекції. Брудний стан поверхонь перед проведенням дезінфекції буде зменшувати її ефективність. Якщо шланг утворює високий тиск, потрібно подбати про те щоб не утворювались аерозолі із подальшим розповсюдженням потенційно небезпечних збудників.

Вимивають контаміновані ділянки водою, миючим засобом або милом, використовуються щітки або мийні прилади, які дозволяють зруйнувати біоплівки й вимити залишкове сміття, які потім можуть перешкоджати або знижувати якість дезінфекції.

Очищена поверхня ретельно промивається від залишків миючих засобів, адже деякі дезінфектанти можуть бути нейтралізовані ними. Площа яка обробляється має підсохнути, адже якщо вона буде мокрою буде відбуватись розбавлення дезінфектанта. Місця, на яких залишились вологість, ретельно

обробляють дезінфектантом . Експозиція дезінфектанту з поверхнями має становити не менше 15 хвилин (не менше якщо підозрюється контамінація інфекційними агентами).

Залишки дезінфектанту змиваються водою, чистими паперовими рушниками, мочалками, швабрами.

Після полоскання від залишків дезінфектанту поверхням дають добре просохнути, адже клітка або стійло перед розміщенням там тварини мають бути абсолютно сухими.

Всі використовувані приміщення (склади, навчальні кімнати, столи тощо) де оглядають або лікують тварин, повинні чиститись і дезінфікуватись відразу після прийому тварини, адже обслуговуючий персонал і здобувачі вищої освіти несуть відповідальність за тварин незалежно від того хворі вони на інфекційні захворювання чи ні.

Потрібно уникати контактів із кров'ю або рідинами організму, з непошкодженою шкірою або слизовими оболонками під час проведення цих процедур.

Після проведення дезінфекції оператори знімають захисний одяг і ретельно вимивають руки.

Проведення робіт з дезінфектантами (наприклад, аерозолями віркону С), дозволяється лише персоналу який пройшов відповідне навчання, із обов'язковим використанням спеціального захисного одягу й обладнання, з дозволами на проведення дезінфекції в усіх підрозділах клініки (шпиталю).

Дезінфектанти.

На факультеті ветеринарної медицини та тваринництва можуть використовуватись різні дезінфікуючі засоби для зменшення ймовірності передачі збудників інфекційних захворювань. Під час вибору дезінфектантів має розглядатись ряд чинників щодо вибору дезінфектанта й його застосування на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва. У

додатках до СОПа зазначені дезінфектанти, які дозволяються до використання на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва.

Дезінфектанти відрізняються своїми токсичними властивостями й подразнюючим впливом на організм тварин і людей. Загалом спирти, окиснювачі на основі йоду, розчини хлоровмісних окиснювачів використовують коли контакт із шкірою або іншими тканинами ймовірний або навіть необхідний. Інші миючі засоби й дезінфектанти використовуються для відбілювання (гіпохлорит) застосовуються лише для дезінфекції обладнання й різних поверхонь.

Найбільшу ефективність дезінфектанти проявляють тоді, коли поверхні що обробляються є чистими й гладкими. Окремі матеріали, такі як дерево або скупчення бруду не можуть бути продезінфіковані із застосуванням звичайних рутинних процедур. Крім того, навіть непористі поверхні не можуть бути надійно деконтаміновані й продезінфіковані за наявності бруду, олій, біоплівок, біологічних матеріалів.

Ванни і килимки для ніг.

Інфекційні агенти часто знаходяться на поверхнях підлоги в навколишньому середовищі навколо інфікованих тварин.

Дезінфекційні ванни й килимки для ніг заправляються (здобувачами вищої освіти, техніками, ветеринарними лікарями) кожного ранку дезрозчинами.

Дезінфекційні ванни й килимки мають бути замінені, якщо вони містять значну кількість бруду.

Дезінфекційні ванни й килимки мають бути заповнені дезінфектантом до певних рівнів; й обробка взуття на вході й виході з приміщень має бути обов’язковою для виконання усіма працюючими (здобувачі вищої освіти, персонал).

Килимки для ніг не потребують повного занурення ноги, проте

обов'язково обробляється підошва й боки взуття, які прилягають до підошви. Проте під час потрапляння ноги на килимок відбувається сплеск дезінфектанта, тому здобувачі вищої освіти й обслуговуючий персонал клінік (шпиталю) мають носити водонепроникне взуття.

Протоколи дезінфекції інструментів та обладнання:

Все обладнання факультету ветеринарної медицини та тваринництва повинне бути належним чином очищене й продезінфіковане до його відключення на зберігання в неробочому стані щоб мінімізувати ризики передачі інфекційних агентів. Обладнання що використовується в клініках дрібних і великих тварин шпиталю також обробляється про що буде окремо зазначено у відповідних розділах.

Термометри:

Скляні термометри не повинні використовуватись на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва, для зменшення ризиків пов'язаних із їх розбиванням і витоком ртуті.

Використовуються електронні термометри. Електронні термометри мають дезінфікуватись щоденно шляхом протирання розчинами спирту або хлоргексидину. Пластикові футляри термометрів мають регулярно замочуватись в дезінфекційних розчинах.

Термометри-датчики, які використовуються для безперервного температурного моніторингу (анестезія) мають ретельно дезінфікуватись після кожного пацієнта (протирання від фекальних мас, замочування у розчинах спирту або хлоргексидину).

Індивідуальні термометри призначаються для індивідуального використання в ізоляторах або стаціонарі, у разі підозри на інфекційне захворювання пацієнта (група 3 та 4), й піддаються очищенню й дезінфекції після виписування тварини.

Негайне очищення й дезінфекція необхідні після помітного забруднення

або обстеження явно хворого пацієнта.

Ендоскопи:

Ендоскопи повинні чиститись і дезінфікуватись лише представниками персоналу факультету.

Ендоскопи повинні чиститись і дезінфікуватись після кожного використання із застосуванням чверть амонійних сполук.

Стетоскопи:

Стетоскопи регулярно миють водою з милом й дезінфікують із застосуванням дезінфікуючих засобів.

Індивідуальні стетоскопи призначені для використання на тваринах за підозри контагіозних захворювань (група 4), і дезінфікуються після закінчення лікування й виписки тварини.

Негайне очищення й дезінфекція стетоскопу рекомендується у разі помітного забруднення або обстеження тварини з підозрою на інфекційне захворювання (група 3 і 4).

Перелік основних миючих засобів і дезінфектантів, які затверджені до використання на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва

– Детергенти й дезінфектанти (таблиця 1, 2) затверджені для використання на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва вибираються із відповідного переліку (відповідно до процедури або маніпуляції) затвердженого Держпродспоживслужбою (http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Reestri/38/).

Таблиця 1

Основні детергенти й дезінфектанти, які використовуються у ветеринарній медицині

Дезінфектанти та їх розчини	Активні в матеріалах з органікою	Спектр активності	Примітки
Хлоргексидин 0,05–	Швидко	• Мікоплазми:	• Широкий

0,5% Використовується для дезінфекції предметів, які контактували із шкірою і слизовими оболонками (наприклад, намордники, ендотрахельні трубки тощо) Робочий розчин: 60 мл, 2% розчину додається на галон водий отримуємо 0.06% розчин Робочий розчин для зволоження поверхонь тіла: 1 галон (3,785 л) 2% розчину на 39 частин води (0.05% розчин). Час експозиції: приблизно 15 хвилин. 3 унції на галон води використовується в коней для дезінфекції шкіри живота	втрачає активність	варіативно ефективний • Мікобактерії: малоефективний • Грам позитивні: варіативно ефективний • Грам негативні: варіативно ефективний • Псевдомонади: ефективний • Рикетсії: ефективний • Оболонкові віруси: ефективний • Хламідії: ефективний • Безоболонкові віруси: не ефективний • Спори грибів: ефективний • Спори бактерій: неефективний • Криптоспоридії: неефективний • Пріони: не ефективний	антибактеріальний спектр дії, проте обмежений в дії проти вірусів. • Використовується для дезінфекції матеріалів, які тісно контактують із пацієнтом (намордники, ендотрахельні трубки тощо) • Легко нейтралізується милами та детергентами. • Має низький токсичний потенціал; Загальноуживані розчини не спричинюють подразнення навіть під час потрапляння на слизові оболонки. Легко нейтралізується аніонними миючими засобами. • Бактеріальна активність на шкірі є більш швидкою ніж у багатьох інших сполук, у т.ч. йодофорів. • Залишок на шкірі надовго пригнічує розвиток бактерій. • Оптимальною є pH 5–7. • Токсичний для риб, не має потрапляти у зовнішнє середовище.
Розчини кристалічного йоду. Використовується для знезараження шкіри (наприклад, хірургічної підготовки).	Швидко втрачає активність	• Мікоплазми: варіативно ефективний • Мікобактерії: обмежено ефективний • Грам позитивні: ефективний	• Широкий спектр дії. • Дуже низький токсичний потенціал; Розчини певних концентрацій підходять для використання на тканині або матеріалах, які контактують із

		• Грам негативні: ефективний • Псевдомонади: ефективний • Рикетсії: ефективний • Оболонкові віруси:ефективний • Хламідії: ефективний • Безоболонкові віруси: обмежено ефективний • Спори грибів: ефективний • Спори бактерій: ефективний • Криптоспоридії: неефективний • Пріони: Не ефективний	шкірою й слизовими оболонками. Люди чутливі, особливоза шкірного контакту. Розчини препарату забезпечують вивільнення атомарного йоду й тим самим антимікробну активність. Може зафарбовувати тканини й пластик. Зазберігання стабільний. Інактивується органічними залишками. Вимагає частого застосування. Корозійний.
Алкоголь (90% ізопропанол або70% денатурований етанол) Використовується для дезінфекції матеріалів що є персональними, для здобувачів вищої освіти зпацієнтами за тісного контакту (наприклад, намордники, інструменти, розчини для санації рук тощо)	Активність знижується	• Мікоплазми: варіабельно ефективний • Мікобактерії: ефективний Грам позитивні: варіабельно ефективний • Грам негативні: варіабельно ефективний • Псевдомонади: ефективний • Рикетсії: обмежено ефективний • Оболонкові віруси:ефективний • Хламідії: обмежено ефективний • Безоболонкові віруси: не ефективний • Спори грибів: обмежено ефективний	• Широкий спектр дії. • Дуже низький токсичний потенціал • Розчини певних концентрацій підходять для використання на тканині або матеріалах, які контактують із шкірою й слизовими оболонками. • Не залишається активним на поверхнях. • Швидко діє. • Не залишається на поверхні й небруднить її. • Швидко випаровується. Надзвичайно горючий.

		• Спори бактерій: неефективний • Криптоспоридії: неефективний • Пріони: не • ефективний	
Гіпохлорит натрію (відбілювач)* використовується для дезінфекції чистих поверхонь, особливо длязбільшення спектру дії дезінфектантів. Розчини: • 1:64 = ¼ стакану (2 унції) нагалон води. Підходить для більшості випадків під час застосування на ФВМ • розведення 1:32 =1/2 стакану (4унції) на галон води • 1:10 = 1 ½ стакану на галон води. Обмежене використання –дуже сильний	Швидко знижується	• Мікоплазми: варіабельно ефективний • Мікобактерії: ефективний • Грам позитивні: ефективний • Грам негативні: ефективний • Псевдомонади: ефективний • Рикетсії: ефективний • Оболонкові віруси:ефективний • Хламідії: ефективний • Безоболонкові віруси: ефективний у високих концентраціях • Спори грибів: ефективний • Спори бактерій: ефективний • Криптоспоридії: неефективний • Пріони: не ефективний	• Широкий спектр дії. • Відносно низький токсичний потенціал стандартних розчинів. Більш високі концентрації або тривале застосування може призводити до подразнення слизових оболонок і шкіри. • Можна використовувати у присутності аніонних детергентів; не ефективний за присутності жорсткої води. • Дешевий • Бактеріологічна активність зменшується із збільшенням pH, зниженні температури, за присутностіаміаку й азоту, які є в сечі. Також інактивуються катіонними сполуками, милами/детергентами, сонячним світлом й окремими металами. • Хлор можу утворюватися тоді, колизмішується з іншими хімікаліями. Має сильні окиснюючі властивості (знебарвлення), може пошкоджувати тканини, має високу корозійну активність (ушкоджує срібло, алюміній, інструменти які зроблені ізне

			нержавіючої сталі). • Обмежена стабільність розчинів підчас зберігання.

3.10. Заходи загального характеру, які попереджують передачу інфекційних біологічних агентів на основних місцях роботи

Дотримання заборони куріння на робочому місці.

Собаки рухаються на території факультету ветеринарної медицини та тваринництва лише на повідку.

Працівникам університету не дозволяється брати з собою своїх вихованців на факультет ветеринарної медицини та тваринництва, крім випадків їх захворювання або профілактичних обробок.

Відвідування факультету ветеринарної медицини та тваринництва

Освіта громадян щодо ролі ветеринарних працівників у суспільстві відіграє суттєву роль на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва, останнє дозволяє відвідувачам мати доступ до кваліфікованої допомоги й профілактики, яка стосується їх улюбленців. Однак, на першому місці має бути безпека людей та уникнення шкідливого впливу на довкілля, адже відвідувачі також можуть брати участь у потенційному розповсюдженні інфекційних агентів у лікарні й за її межами.

Відвідувачі мають виконувати правила прийняті для відвідувачів факультету ветеринарної медицини та тваринництва. Фізичний контакт пацієнтів з відвідувачами, які не є власниками тварини не допускається. Публічне відвідування факультету ветеринарної медицини та тваринництва допускається лише після погодження з деканом і директором клінік (шпиталю), й забезпечується за участю компетентного персоналу.

Відвідувачам забороняється заходи в ізольовані структурні підрозділи клінік.

Персонал факультету ветеринарної медицини та тваринництва завжди має інформувати відвідувачів про небезпеку зоонозних і внутрішньо

лікарняних інфекцій, які асоціюються з госпіталізованими тваринами.

Забороняється відвідування кабінетів в яких проводять анестезію, кабінетів екстреної допомоги, хірургії.

Спеціальні дозволи щодо відвідування клінік можуть бути видані деканом або відповідальним за біобезпеку клінік - науковцям або ветеринарам, які відвідують клініки. Відвідувачам забороняється бути в кабінетах огляду тварин (окрім клініки превентивної ветеринарної медицини).

Відвідувачі не можуть брати з собою будь-яких інших тварин (наприклад, собак або котів).

3.11. Біобезпека клієнтів клініки факультету ветеринарної медицини та тваринництва

Клієнти можуть не бути біля операційних або лікувальних кабінетів, де надається допомога їх тварині, а чекати в кімнатах для відвідувачів, кімнатах відпочинку, бібліотеці, їдальні. В той же час під час переміщення тварини по факультету ветеринарної медицини та тваринництва вони мають бути разом із співробітниками і здобувачами вищої освіти.

Біобезпека персоналу має обмежувати доступ пацієнтів до структурних підрозділів клінік щоб належним чином мінімізувати ризики зоонозних і внутрішньо лікарняних інфекцій. Крім того, клініцисти на свій розсуд, виключають клієнтів із догляду і присутності біля своєї тварини, коли є сумніви з приводу дотримання безпеки або порушення умов роботи.

Клієнтам дозволяється залишатись із своєю твариною у кабінеті обстеження, до початку проведення такого. Однак в лікувальних кабінетах і стаціонарі перебувати власникам тварин заборонено. Крім того, клієнти мають знати, що їм завжди потрібно утримуватись від доторкання до інших тварин.

Клієнтам не дозволяється відвідувати хворих тварин, які знаходяться в ізоляторі. Дозвіл може бути наданий лише у разі проведення евтаназії або

агонального стану тварини (високого рівня біобезпеки дотримуються завжди).

Клієнти мають завжди дотримуватись заходів біобезпеки й дотрияння системи бар'єрів, які мають відношння до здоров'я тварин і їх утримання.

Періоди відвідування відділень клініки з тваринами відбувається у визначені години. За спеціального дозволу клініцісти можуть прийняти тварину в будь-який час.

Персонал і здобувачі вищої освіти факультету ветеринарної медицини та тваринництва повинні виховувати у клієнтів обережне ставлення до можливості зараження зоонозами або внутрішньолікарняними інфекціями, які за своїми характеристиками пов'язані із госпіталізацією тварин.

3.12. Біобезпека дітей (відвідувачів) на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва

Біобезпека та уникання ризиків для здоров'я на факультету ветеринарної медицини та тваринництва мають бути унікальними. Наслідки перебування дітей у середовищі факультету ветеринарної медицини та тваринництва, де мають справу із хворими або підозрілими у захворюванні на заразні хвороби тваринами можуть бути непередбачувані й є неприйнятними із усіх точок зору.

Біобезпека персоналу має зменшити доступ до інфікованих або підозрілих у інфікуванні приміщень з метою мінімізації ризиків виникнення зоонозних інфекцій. Крім того, лікарі або ветеринари можуть на свій розсуд виключити дітей (яким менше 18 років) із догляду за хворими тваринами в ізоляторі або стаціонарі, якщо є хоча б незначні сумніви з приводу безпеки або порушень умов роботи.

Дітям (менше 18 років) не дозволяється перебувати в лікарні. Якщо навіть батько чи мати працюють в клініці факультету ветеринарної медицини та тваринництва як представники персоналу (включно із здобувачами вищої освіти). Дозвіл на такі роботи дозволяється лише із наглядом.

Діти, що відвідують факультет ветеринарної медицини та тваринництва мають перебувати під постійним наглядом дорослих.

Всі відвідувачі мають бути обмежені в контактах з будь-якими тваринами, за винятком їх власних. Це особливо важливо для дітей через ризик зоонозних захворювань і ризик тілесних ушкоджень.

3.13. Біобезпека домашніх тварини на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва

Є значні ризики для безпеки й здоров'я людей, пов'язані із присутністю тварин пацієнтів на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва. Політика факультету ветеринарної медицини та тваринництва щодо тварин передбачає заборону на перебування останніх у клініці, за винятком лікарського призначення (виключення клініка превентивної ветеринарної медицини для здорових тварин).

Тварини можуть бути допущені на факультет ветеринарної медицини та тваринництва, якщо вони є пацієнтами лікарні, заплановані як донори в клініці, як тварини яких використовують у дослідницьких проектах, або використовуються для навчання здобувачів вищої освіти. Тим не менш, потрібно уникати контактів хворих і здорових тварин у будь-якому разі.

Персонал та здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися політики факультету ветеринарної медицини та тваринництва під час перебування тварин у лікарні й їх обслуговування.

Домашні тварини не допускаються в навчальні аудиторії або кафетерій, якщо вони знаходились у клініці факультету ветеринарної медицини та тваринництва.

4. Дії у разі надзвичайних ситуацій

У разі випадкового контакту з біологічними агентами, включно з патогенними мікроорганізмами, токсичними речовинами або іншими потенційно небезпечними матеріалами, особа повинна негайно вжити первинних заходів безпеки (наприклад, промивання забрудненої ділянки шкіри або слизових оболонок) та негайно повідомити про інцидент відповідального керівника або завідувача кафедри. Відповідальний керівник оцінює ситуацію та, за необхідності, організовує надання медичної допомоги, а також ініціює розслідування випадку для виявлення причин та розробки запобіжних заходів. Усі випадки контакту з біологічними агентами повинні бути зареєстровані у спеціальному журналі для подальшого аналізу та вжиття заходів щодо уникнення повторення таких ситуацій.

Заборонено виносити біологічні матеріали за межі лабораторії без відповідного дозволу. Будь-яке переміщення біологічних матеріалів, у тому числі зразків тварин, мікроорганізмів, реагентів або інших потенційно небезпечних агентів, повинно здійснюватися лише за наявності письмового дозволу відповідальних осіб і відповідно до встановлених процедур. Всі матеріали мають бути належним чином марковані, запаковані та транспортуватися з дотриманням заходів безпеки. Порушення цих вимог може призвести до серйозних наслідків, включаючи забруднення навколишнього середовища, поширення інфекцій та інші загрози для здоров'я і життя людей, що потягне за собою адміністративну та дисциплінарну відповідальність.

5. Контроль і спостереження за біобезпекою на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва

Програма контролю створена для визначення й поширення інфекційних хвороб на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва. Маємо чітко контролювати вплив на екологію й навколишнє середовище збудників

інфекційних захворювань (відбір зразків, поводження з хворими тваринами, дезінфекція стоків тощо) потенційно пов'язаних із внутрішньо лікарнями інфекціями та інфекційними захворюваннями тварин.

Загалом беруть до уваги:

-клініцисти повинні повідомляти про усі випадки або підозри внутрішньо лікарняних інфекцій представникам групи з біобезпеки на факультеті якомога швидше;

-представники групи з біобезпеки мають негайно реагувати на усі тривожні повідомлення, навіть брати до уваги всі тяжкі клінічні прояви;

-представники групи з біобезпеки мають бути негайно попереджені про усі відомі або підозрілі випадки зоонозних інфекцій на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва;

-клініцисти мають використовувати надійні діагностичні тести під час визначення етіології всіх внутрішньо лікарняних інфекцій, навіть якщо ці результати можуть на впливати на подальші дії відносно пацієнта. навіть очевидні незаразні або інші (неінфекційні патології) мають бути під відповідним наглядом;

-відстеження інфікованих тварин і тварин, які були в контакті із інфекційно хворими є вкрай важливим для біобезпеки на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва в інформаційну базу заноситься будь-яка контактна інформація що стосується пацієнтів, зі слів власника тварини й всі маніпуляції й препарати, якими користувались клініцисти під час лікування такої тварини;

-клініцисти, технічний персонал і здобувачі вищої освіти мають розуміти, що вся записана про конкретний випадок захворювання інформація є конфеденційною.

Звіт про захворювання тварин в Україні

Політика факультету ветеринарної медицини та тваринництва - детально

розслідувати будь-який випадок потенціально небезпечного захворювання, яке підлягає звіту й реєстрації згідно із національним законодавством. У разі підтвердженого діагностичними методами випадку або підозри клініцисти мають звернутись до представників робочої групи з біобезпеки.

6. Взаємовідносини (зв'язки) між підрозділами щодо заходів біобезпеки на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва

Ефективне забезпечення біобезпеки на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва базується на системній взаємодії структурних підрозділів факультету та координації їх діяльності з відповідними службами університету. Реалізація заходів біобезпеки передбачає чіткий розподіл повноважень, відповідальності та функціональних обов'язків між кафедрами, навчальними лабораторіями, навчально-дослідними підрозділами, адміністрацією факультету та профільними службами університету.

Взаємодія підрозділів здійснюється з метою своєчасного виявлення, оцінки та мінімізації біологічних ризиків, забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів, а також підтримання належного рівня санітарно-епідеміологічного та виробничого контролю.

Система заходів біобезпеки взаємодіє з метою забезпечення проведення лабораторних занять та індивідуальної роботи здобувачів другого та третього рівня освіти та викладачів співпраці:

- з факультетом до складу якого він входить – реалізації навчальних програм відповідних дисциплін та участі у організаційній роботі з здобувачами університету;
- з кафедрами факультету – з метою забезпечення єдиного підходу до організації біологічної безпеки при роботі з біологічними агентами під час проведенні занять споріднених дисциплін, виявлення і реалізації

міждисциплінарних зв’язків, обміном досвідом, спільного використання навчальної бази;

– з деканом факультету ветеринарної медицини та тваринництва з метою реалізації вимог до підготовки фахівців відповідного напрямку, спеціальності;

– з відповідальними щодо біобезпеки Держпродспоживслужби в Житомирській області – з метою забезпечення біологічної безпеки здобувачів та колективу факультету ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету.

Положення про біобезпеку та біозахист на факультеті ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету спрямоване на забезпечення ефективного контролю та профілактики інфекційних захворювань серед тварин і захисту здоров'я здобувачів вищої освіти, викладачів та персоналу.

Чітке дотримання цих норм є обов'язковим для всіх учасників освітнього процесу, особливо під час роботи з біологічними агентами. Завдяки злагодженій співпраці між підрозділами факультету та зовнішніми структурами, забезпечується безпечне навчальне середовище, відповідне до національних та міжнародних стандартів біозахисту та біобезпеки.

РОЗРОБЛЕНО:

Декан факультету ветеринарної медицини та тваринництва	Анатолій РЕВУНЕЦЬ	17.02 2026
Завідувач кафедри ветеринарної епідеміології	Олександр ГАЛАТЮК	17.02.2026
Доцент кафедри ветеринарної епідеміології	Тетяна РОМАНИШИНА	17.02.2026
Асистент кафедри ветеринарної епідеміології	Анастасія ЛАХМАН	17.02.2026

Поліський національний університет

ПОГОДЖЕНО:

Завідувач науково-дослідної частини _____ Наталія КУЦМУС 18.02.2026

Гарант освітньої програми спеціальності «Ветеринарна медицина» _____ Світлана ГУРАЛЬСЬКА 18.02.2026

Гарант освітньо-наукової програми спеціальності «Ветеринарна медицина» _____ Тетяна КОТ 18.02.2026

Гарант освітньо-наукової програми спеціальності «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» _____ Діна ЛІСОГУРСЬКА 18.02.2026

Провідний юрисконсульт, уповноважена особа з питань виявлення та запобігання корупції _____ Наталя РЕХТЕР 18.02.2026

Ф-03-Пр-01

РЕЄСТР
ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА

П – 62/10 Положення про забезпечення біобезпеки в освітній, науковій та лабораторно-виробничій діяльності факультету ветеринарної медицини та тваринництва Поліського національного університету

№ врахова-ного примір-ника	Дата видачі	Структурний підрозділ	Кому виданий	Підпис про одержання
1	2	3	4	5